

GOTD om Romer - fakta, förklaringar

Romer lever idag i många länder världen över. Det har funnits många teorier om varifrån folkgruppen kommer från början, men forskare som studerat det romska språket, Romani chib, tror att romerna härstammar från Indien. Indier och romer har till exempel samma ord för siffror. Romerna har, på olika sätt, utsatts för diskriminering under historien.

Den 7-12 april 1971 samlades representanter från fjorton länder tillsammans med Indiens delegation, Världskyrkorådet och representanter från forna Sovjetunionen i London för att diskutera romernas framtid. Där bildades International Romani Union (IRU) och man beslutade att romernas internationella dag ska vara den 8 april. Man beslutade också att lägga ett hjul till den romska, blå och gröna flaggan, där hjulet symboliserar kopplingen till Indien samt romernas tradition som kringresande, den blå färgen symboliserar himlen (andliga värden) och den gröna färgen symboliserar jorden.

Genom historien har romer utsatts för diskriminering av olika slag. Under vissa perioder har de inte varit välkomna i alla länder, det har stiftats speciella lagar som bara gällt romer och regler kring skolgång och arbeten har också verkat diskriminerande.

Författaren Katarina Taikon, som skrivit böckerna om Katitzi, kämpade på många sätt för romers rättigheter i samhället, ofta tillsammans med sin syster Rosa Taikon som också var en känd silversmed. Katarina har skrivit böcker om romer samt haft filmroller, och de självbiografiska böckerna om Katitzi har ökat förståelsen för romers situation i Sverige under efterkrigstiden hos många svenskar.

Till Sverige kom romerna först år 1512, deras ledare kallade sig för Greve Antonius från "lilla Egypten". Man trodde att de var tatarer, en turkisk folkgrupp från Ryssland, därför kallades de "tattare". Benämningen zigenare (gypsies) kommer från engelskans ord för "egyptier". Både benämningen tattare och zigenare anses idag vara nedsättande och kränkande. Under senare år har benämningarna romer och resandefolk blivit den accepterade benämningen.

En av de mer fantasifulla teorierna kring romernas ursprung är den som gör gällande att de är en folkgrupp som överlevt den sjunkande staden Atlantis!

Romerna blev till en början väl mottagna, de fick till och med 20 mark från Stockholms stad. Ganska snart blev de dock anklagade för olika brott som spioneri, tjuveri, tiggeri och trolldom.

1637 stiftades en lag som fastslog att alla romer skulle lämna Sverige. Lagen efterlevdes inte fullt ut. Vissa romer blev, trots hot om att dömas till döden, kvar i landet och tvingades då leva ett kringflyttande liv, utan medborgerliga rättigheter. De försörjde sig som hantverkare, musiker, hästhandlare, spådamer och läkekvinnor. Under stormaktstiden, när den svenska krigsmakten behövde många soldater, tog även romer värvning i armén.

Många romer hölls som slavar i Rumänien fram till 1860, då slaveri avskaffades. Det ledde till en migrationsvåg av romer från Rumänien. Även från Tyskland, Frankrike och Ryssland kom romer, när de nationalistiska krafterna i dessa länder gjorde det svårt för dem att leva där, som ett folk utan en egen nation. Ättlingarna till dessa kom att kallas "svenska zigenare".

1914 infördes ett inreseförbud för romer i Sverige. Förbudet kom att behållas ända till 1954 och innebar för många romer att de fick svårt att upprätthålla kontakten med vänner och släktingar som befann sig i andra länder.

1923 års fattigvårdslag slog fast att "zigenare och tattare" inte fick vistas mer än tre veckor i samma kommun. Sedan tvingades de bryta upp och söka sig till en ny kommun. Denna lag var så fri att tolka att vissa kommuner helt enkelt tolkade den så att de kunde förvisa romer från kommunen omgående. I dessa kommuner fick alltså inte romer uppehålla sig överhuvudtaget. Lagen upprätthölls ända in på 1970-talet.

Ytterligare en konsekvens som inreseförbudet förde med sig var att det innebar att romer som förföljdes i Tyskland under nazitiden och Andra världskriget inte kunde söka skydd i Sverige.

I Sverige grundades världens första rasbiologiska institut 1921. Där ansåg man bland annat att romer hade medfödda anlag för kriminalitet.

1934 stiftades en steriliseringslag i Sverige. Denna gällde ända till 1976 och även om registreringen av de som steriliserades inte visade etnisk tillhörighet så finns det mycket som tyder på att romer varit särskilt utsatta.

Hur många romer som dödades under Andra världskriget är oklart, men ungefär 600000 personer, eller fler mördades under förintelsen.

Under 50-talet skedde förbättringar för romer i samhället. De blev mantalsskrivna och fick då en större tillgång till samhällets tjänster. Katarina Taikons självbiografiska böcker om Katitzi fick många att öppna ögonen för de orättvisor romerna utsatts för. Dock dröjde det många år innan de lagstodgade förbättringarna kom flertalet romer till godo. Fördomar och orättvisor förekommer än idag.

År 2000 blev romer en nationell minoritet i Sverige (tillsammans med samer, judar, sverigefinnar och tornedalingar) och deras officiella språk, romani chib klassas som ett minoritetsspråk.

Idag finns ungefär 65000 romer i Sverige, varav 35000 räknas till resandefolket. Fortfarande vittnar många romer om att de upplever diskriminering på många olika håll i samhället. Bland annat är arbetslösheten hög bland romer och det är färre romer som klarar skolan och skaffar sig en högre utbildning, än inom andra grupper i samhället.

Diskrimineringslagstiftning (länk till <http://www.do.se/lag-och-ratt/diskrimineringslagen/>)
Rapporter "Diskriminering av romer" (2004) och "Romers rättigheter" (2012). 230 anmälningar om diskriminering av romer inkommit till DO under åren 2004-2010. Sju av tio anmälningar kommer från romska kvinnor. De flesta gäller diskriminering i affärer, på hotell och restauranger. Även diskriminering i frågor rörande bostäder och socialtjänstären den anmäls.

Exempel - romer har nekats hyreskontrakt på lägenhet för att grannarna inte vill ha romer i huset. Romer har tvingats betala nota på restaurang i förskott. Romska kvinnor har blivit

tillsagda att ta av sina långa kjolar för att få komma in på restaurang

Varför? Vad kan vi göra för att förhindra att detta fortsätter? Finns det andra utsatta grupper?

Barnkonventionen - Sverige får kritik från UNICEF för brister i efterlevandet av Barnkonventionen. Bland annat för hanterandet av romska barns situation. Dels handlar det om diskriminering mot romer som folkgrupp, men också om barns rätt till utbildning, bostad och skydd mot barnfattigdom. Regeringen har utrett frågan - Kommissionen mot antiziganism. 2016 lämnade de ett betänkande som bland annat ledde fram till skolmaterialet "Antiziganismen i Sverige" (riktat till högstadiet, gymnasiet).

Hur påverkar det oss? Dig?

Kopplingen till barnkonventionen och diskrimineringslagstiftningen kan göras hur stor som helst, eller också kan man välja att låta det rymmas i ett mikrolektionsupplägg.

Jag valde att sammanfatta "grejen" tillsammans med eleverna med hjälp av den kooperativa strukturen "Karusellen" (se www.kooperativt.com). Det var bra och effektivt. På så sätt fick alla chansen att fundera över vad de lärt sig, och ta del av andras kunskap.

Källor

<http://www.minoritet.se/romer>

<http://www.romernashistoria.se/index.php>

<http://www.rkcstockholm.se/>

<http://popularhistoria.se/artiklar/romer-i-sverige>

Vi är romer - möt människorna bakom myten, utställning Västerbottens museum

(bilder på slide 3 och 4 från utställningen)

<http://www.do.se/lag-och-ratt/diskrimineringslagen/>

<https://unicef.se/barnkonventionen>

<https://www.eurodiaconia.org/sv/2016/06/39876/>